

CASA CU CINCI FETE

CASA BERNARDEI ALBA de Federico Garcia Lorca. Traducere de Cicerone Theodorescu ● **STUDIOLUL DE TEATRU AL A. T. F.** ● Data reprezentației: 16 ianuarie 1994 ● Spectacol al anului IV, ATF, clasa profesorului Ion Cojar ● Scenografia: Bristena Duman ● Distribuția: Amalia Ciolan, Silvia Codreanu, Corina Dănilă, Diana Pâslaru, Delia Nartea, Mihaela Sârbu, Diana Dumbravă, Bogdana Darie, Carmen Papa, Viorica Bahnanu-Bantâș și un grup de studente din anul III al Universității Hyperion.

Cum e o casă cu trei nurori, știm. Dar una cu cinci fete, toate de măritat? La noi, o casă plină cu atâtea fete de măritat înseamnă de obicei zarvă, cărcoteală, bărfă, chițăială, vorbărie, vânzoleală. Cam așa ca în spectacolul **Casa Bernardei Alba** de Federico Garcia Lorca, jucat la Studioul Casandra de anul IV actorie, ATF, clasa profesorului Ion Cojar. Numai că, până una-alta, Lorca este scriitor spaniol, iar piesa lui are în mod evident, mai ales dacă luăm în considerare mediul social și atmosfera, multe din trăsăturile literaturii hispanice. N-am înțeles de ce acest lucru, extrem de important pentru interpretarea textului, a lumii evocate de Lorca și, în definitiv, a unui comportament atât de impregnat de hieratismul specific spaniol n-a fost băgat în seamă, preferându-se o tratare „autohtonizată” a subiectului, superficială și nemotivată artistic. Recunosc că era mai la îndemână să-l joci pe Lorca **à la roumaine**. Un text însă atât de tipic pentru tradiția spaniolă (și n-o am în vedere doar pe aceea literară) nu se preta deloc la „metamorfoza” la care a fost obligat pe scena de la Casandra. Ca să nu mai spun că nici aducerea lui pe tărâmurile noastre nu le iese până la capăt fetelor, fiind ceva mai complicată decât pare.

O casă onorabilă dintr-un sat spaniol **adăpostește** cinci fete, toate nemăritate încă, dintr-un motiv sau altul. Mama fetelor și stăpâna casei este Bernarda, văduvă autoritară și călăuzită de spirit conservator. Fetele sunt ținute cu strășnicie în frâu, uneori de-a binelea clausturate, în așteptarea măritișului, foarte puțin probabil pentru cele mai mici în vârstă, pentru că Bernarda impune respectarea cu strictețe a ordinii consacrate de tradiție. La aceste lacăte, să le zicem obișnuite în condițiile date, se adaugă un doliu de opt ani în urma decesului lui Antonio, soțul Bernardei și tatăl fetelor. Spațiul acțiunii este acela al unui matriarhat auster, condus de legi și norme nescrise, printre care fetele caută să se strecoare fără

să le atingă și, mai ales, fără să observe Bernarda: o casă fără bărbați, în care dorința, invidia, ura, frustrarea mocnesc în spatele geamurilor închise și al obloanelor trase. În textul lui Lorca, sentimentele acestea nu sunt așa de manifeste ca în spectacolul de la Casandra, nu sunt „urlate”, ci șoptite, pline de o cruzime ascunsă, tăioasă, de o răutate bolnăvicioasă, totul provenind dintr-o acumulare și o încărcare interioară ajunse la limita suportabilului, ca un butoi de pulbere care n-are nevoie decât de foarte puțin ca să sară în aer. Tocmai această tensiune stăpânită și controlat-explozivă lipsește spectacolului, care este, din contră, exterior, gălăgios, abundând în scene de o violență exagerată și stângace (fetele se ciocnesc și se lovesc tot timpul, se îmbrâncesc sau se păruiesc, aceasta fiind singura soluție de rezolvare a conflictelor atât de adânci dintre ele). Lucrul pe text, dacă pot spune așa, stabilirea unei relații adevărate cu el sunt etape fundamentale, obligatorii în orice montare, mai cu seamă într-una de început de drum ca aceasta. Este important să știi și să înțelegi ce joci. Importante sunt și rostirea, dicțiunea, mișcarea scenică (să fii unde trebuie și atunci când trebuie), coordonarea gesturilor, a efortului cu respirația, colaborarea cu partenerii.

Sugestivă, dar aproape deloc folosită în spectacol, este scenografia Bristenei Duman. Încăperea principală simbolizează o capelă, un spațiu din care viața a fost gonită pentru un timp. Galerile laterale, despărțite prin arcade (câte trei de fiecare parte) de nava principală sunt, ele, un spațiu al pândei (în casa Bernardei, fiecare pândește pe fiecare) și totodată un spațiu intermediar între ce se află dincoace și dincolo de pereții casei. Doar în final avem senzația exploatării acestor două spații gândite de scenograf. Dar nici atunci cu destulă forță. Jocul, apoi, între zi și noapte, între lumină și întuneric, între alb și negru mi se pare inspirat

„decupat” în costumele care dau impresia de dualitate, de complementaritate permanentă în viața de zi cu zi din casa Bernardei Alba. În timpul zilei, îmbrăcate mai mult în negru (din cauza doliului), fetele se dispută, se provoacă, își urmăresc reciproc reacțiile, își aruncă una alteia cu cinism în față bănuielele și, mai ales, dovedesc o răutate pe care aș fi vrut-o nu așa de directă, ci oarecum suierătoare și ascuțită, șerpească așa-zicând. În timpul nopții, îmbrăcate în frumoase cămăși albe, ele par a chema cu glas tare blestemul și moartea, atingându-se o culme a maleficului din relația lor rituală. O dată ieșită la iveală, dragostea Adelei (Mihaela Sârbu), cea mai tânără dintre fete, pentru Pepe, sortit surorii celei mai mari, Angustias (Silvia Codreanu), dar râvnit în taină de toate fetele, produce nenorocirea. Eliberată brusc de povara interdicțiilor Bernardei, toate născute dintr-un cod exagerat al onoarei și din prejudecată, Adela se spânzură. O lume, aceea a Bernardei, în care nimic nu este „negociabil”, nu poate duce, prin rigiditatea regulilor ei, decât la moarte.

Interpretările sunt în general pe linia de neconsonanță cu piesa pe care am relevat-o la început. O excepție poate fi considerată până la un punct Amalia Ciolan în rolul Bernardei, care, dacă și-ar grada mai atent exteriorizarea stărilor (Bernarda nu țipă de la început) și și-ar controla vocea, ar putea realiza o Bernarda plauzibilă. Mi s-a părut interesantă și Mihaela Sârbu, cea mai apropiată de rol (Adela), și în stare să mizeze mult pe jocul privirilor, pe ironie și chiar pe o anume finețe a nuanțelor.

Din păcate, spectacolul clasei profesorului Cojar mai mult ne pune pe gânduri decât ne dă satisfacție. În pragul absolenței, cu siguranță că altfel ar fi trebuit să arate lucrurile.

MARINA CONSTANTINESCU

Scenă din Casa Bernardei Alba de F. Garcia Lorca la ATF (regia: Ion Cojar)

